

Ramybės SALA

Pasakojama, kad vaikštinėdamas Porto Santo pakrante Kristupas Kolumbas sugalvojo savo didžiąją kelionę į Ameriką. Salos aura tikrai ypatinga.

K. O. NUOTRAUKOS

Lėktuvėlyje septyni keleiviai. Langų dvigubai daugiau, tad norintiems paspoksoti žemyn tenka po langą vienoje ir kitoje pusėje. Pilotai juokauja iš kabinos, salone skamba nuotaikingi jų balsai. Sveiki atvykę į Portugaliją! Pro nišą matau, kaip įsiziėbia pulto lemputės ir, atsiplėšę nuo Madeiros žemės, pakylame virš vandenyno.

Pro atitrauktas kabinos užuolaidas seku ekrane raudonai žybsinčius Porto Santo salos kontūrus. Apačioje matyti vienintelio miesto – Vila Baleiros – šviesos. Po dešimties minučių su Atlanto vėju leidžiamės Porto Santo. Iš Madeiros sostinės Funšalio į Vila Baleirą galima kasdien atplaukti ir keltu „Lobo Marino“. Kelionė juo trunka puslėtos valandos, tačiau kainuoja triskart pigiau, nei skristi lėktuvu. Atstumas tarp šių salų – tik 50 kilometrų.

MINIATIŪRINIS PASAULIS

10 kilometrų ilgio ir 5 kilometrų pločio salos gyventojai vieni kitus pažįsta, o atvykėliai čia atrodo lyg baltos varnos. Mano gidė Margarida dar tik suka savo senovinį kabrioletą į automobilių stovėjimo aikštelę. Kai iš sportinės retromasinėlės išsoka miniatiūrinė juodaplaukė su į kuodą sušukuotais plaukais ir aukštakulniais, pasidaro aišku, kad saloje gyvena viena didelė šeima: artėdama prie manęs, Margarida sveikinasi ir glėbesčiuojasi su prasilenkiančiais lėktuvo keleiviais, santūriau pasilabina tik su dviem užsieniečiais.

Oro uostas – pačiame salos vidury-

je, iš jo į bet kurį Porto Santo užkampį galima nueiti pėsčiomis. Margarida iškrausto mane viešbutyje „Vila Baleira“. Palydėjusi į paplūdimį, mosteli dešinė ir išaušus liepia eiti į tą pusę, kol kaktomuša įsibesiu į uolas. Tada mosteli į tamsą kairę ir pataria popiet kulniuoti į kitą pusę. Pasiklysti nėra kur.

Porto Santo ir penkios mažosios salos prie jos krantų kadaise buvo viena didelė sala. Kai 1419 m. šią salą atrado João Gonçalves Zarco ir Tristão Vazo Teixeira vadovaujamas portugalų laivynas, jie Porto Santu pavadino tik įlanką, kurioje laivai slėpėsi nuo audrų. Vėliau pavadinimas prigijo visai salai. Pirmasis jos kolonizatorius Bartolomeus Perestrelo, auginęs čia vynuogynų ir cukranendrių plantacijas, buvo Kristupo Kolumbo uošvis.

Beveik visą rytinį Porto Santo krantą užima 9 km ilgio paplūdimys. Dar po kilometrą už jo į abi puses driekiasi aštrių uolų virtinės. Vakariniame salos krante į vandenyną leidžiasi akmenuoti

skardžiai, o viduryje pūpsa keli pušėlėmis apžėlę vulkaninės kilmės kalniukai. Aukščiausias – 517 m aukščio *Pico Facho*, ant kurio iškeltas lėktuvų radaras, ir keliais metrais už jį žemesnis *Pico Castelo*. Štai ir visa sala.

XVI a., kai salą puldinėjo Alžyro ir prancūzų piratai, *Pico Castelo* kalne dieną naktį budėdavo žvalgai. Pamatę piratus, jie uždegdavo laužą, kad perspėtų gyventojus apie pavojų. Piratus ne visuomet atbaidydavo ant kalvos stovėjusių patrankų šūviai – dar dažniau į jų laivus paleisti sviediniai apdaužydavo pakrantės namus ir žvejų lūšnas.

>>

»

BE STRESO IR SKUBĖJIMO

Ryte šoku iš lovos dar prieš saulėtekį. Pasak Margaridos, tokio reginio pramiegoti nevalia, juolab – apsistojus aukščiausio salos pastato viršutiniame aukšte, kambaryje su vaizdu į rytų pusę. Išslenku į balkoną dar patamsyje. Kad nesušalčiau, apsivynioju antklode, o kad neužmigčiau, kramsnoju apelsiną. Rugsėjo pabaigoje naktimis temperatūra čia siekia 20 laipsnių šilumos, bet dėl drėgmės vėsoka.

Iš vandens išriedėjus blyškiam rutuliui, oras ima šilti. Ką vakar tik įsivaizdavau, išvystu rožinėje šviesoje: į abi puses nuo viešbučio geltonuoja platus smėlėtas paplūdimys, bangos glosto lėkštus krantus. Žmonių – vos vienas kitas. Dar akimirka, ir paplūdimys virsta aukšiniu.

Prie paplūdimio išsirikiavę keli viešbučiai ir namai. Kur namų nėra, nuo kranto į salos gilumą skverbiasi sausi krūmynai, matyti apleistų tuščių sklypų. Vieni parduodami, kitų ribas galima tik numanyti iš kai kur kyšančių akmeninių tvorų likučių. Čia nėra jokio streso, jokios skubos. Tai atskiras pasaulis, kvepiantis jūra ir saule, alsuojantis vėju ir žydintis ryškiomis spalvomis. Gyvenamųjų namų prie keliuko – vos vienas kitas. Penki iš šešių parduodami, kas žingsnį akis kliudo ant sienų kabantys telefonų numeriai. Jauni žmonės išsikrausto, nes čia mažai veiklos, tačiau nekilnojamasis turtas brangus – pasakų salelėje gyvenimas lyg rojuje. Žinoma, jei turi darbą arba pinigų.

Kitame salos gale stūkso keletas į garažus panašių pasiūrių. Visų durys – plačios, aukštos, atsuktos į jūrą, kad

būtų lengva vidun įstumti laivą. Šeimininkui panorėjus *pačilinti*, durys atsidaro, išdygsta kepsninė, krėsmai, ant ratukų atrieda privatus bariukas. Kompanija sėdi priešais vandenyną, bangos daužosi į kojas... Ko daugiau norėti?

Einu pro žvejų pasiūres, o bangos laižo pėdas, išsiliedamos smėliu lyg sviestas ant sumuštinio, ragina neskubėti, pastovėti, pasimėgauti... Vanduo skaidrutėlis – nors imk ir atsigerk. Muzika skamba pro atviras duris, norisi šokti.

SMĖLIO TERAPIJA

Sėdu ant saulės nuauksinto smėlio palūkėti saulėlydžio. Žarstau smiltis pirštais – lipnios ir įkyrios, sunku nusigrandyti. Pasirodo, smėlis čia ne bet koks, jį sudaro sutrintos fosilijų liekanos. Ši sala kadaise iškilo iš Atlanto vandenyno, kartu išskeldama į paviršių unikalių dugno nuosėdų, kurios dūlėdamos prisotino smėlį chromo, stroncio, fosforo, sieros, jodo, magnio, kalcio.

Bioaktyvų Porto Santo smėlį su mineralų priemaišomis salos gyventojai ir smėlio savybes tyrinėjantys gydytojai laiko ypač naudingu sveikatai. Kaitinamas saulės jis atpalaiduoja savo sudėtyje esančius mineralus, kurie žmogui prakaituojant pro atviras poras patenka į organizmą. Kai kuriuose salos viešbučiuose taikoma smėlio terapija, o paplūdimyje galima išsvysti iš smėlio kyšančių galvų.

Viešbutis, kuriame apsistojau, irgi buvo atidarytas netrukus po to, kai kelių dienų patupėjęs karstame smėlyje ir taip išsigydęs stuburo skausmus jo šeimininkas Fernando Pinto Teixeira nutarė, kad ir kitiems tokia procedūra pravers. Taigi nuo 2000 m. Vila Baleiros kurorte jau gali sveikatintis visi. Čia siūloma įvairiausių smėlio terapijų – ne tik duobėse prie vandenyno, bet ir gydyklose bei baseinuose. Taip pat galima išmėginti daugybę kitokių sveikatinimo procedūrų su vandenyno vandeniu.

KOLUMBO PĖDSAKAIS

Kitą dieną raudonu Margaridos kabrioletu atbirbiame į Vila Baleiros senamiestį. Iš aikštelės žingsniuojame į akmeninį namą, kuriame dvejus metus gyveno Kristupas Kolumbas. Iš dviejų dalių – senosios ir naujosios – sulipdytame Kolumbo name originalių daiktų nedaug, bet viskas atkurta taip, kaip atrodė jo laikais. Įžengus pro duris apgaubia vėsa, pro širmomis uždangstytus langus skverbiasi blausūs spinduliai. Nuo sienų iš XVI–XX a. nutapytų portretų žvelgia Kolumbai. Kiekviename portrete atrėjas vis kitoks – niekas iš tikrųjų nežino, kaip jis tiksliai atrodė.

Margarida paglosto medinę Kolumbo skrynią geležiniais apkaustais, pakiloja žibalinę lempą, bet labiausiai jos dėmesį patraukia stora knyga – Kolumbo kelionių rankraščio kopija. Ją leidžiama liesti ir vartyti, norintys gali net perskaityti, jei tik supras, kas parašyta. Prilipusi prie knygos bandau surasti nors vieną pažįstamą žodį, bet rankraštis nepasiduoda. Nepasiduoda ir Margaridai. Eilutės tiesios, lygios, raštas stropus, jokių pakev-

erzėjimų. Kaip įmanoma šitaip gražiai rašyti laivui supantis ant bangų?

Kolumbo ir jo žmonos Filipos Moniz gyvenimą saloje kasmet primena rugsėjo mėnesį švenčiama Kolumbo fiesta. Savaitę trunkanti viduramžiška šventė dar spalvingesnė nei Naujieji metai. Tuomet salos gatvėse skamba muzika, rodomi spektakliai, žygiuoja parada, nosį kutena lauke kepami skanėstai, liejasi sraigių vynas.

GARSUSIS SRAIGIŲ VYNAS

Taip taip – garsiausias saloje yra sraigių vynas, tik jis gaminamas ne iš sraigių, o iš baltųjų vynuogių. Jų sodinukų iš Pietų Afrikos 1930 m. atgabeno žmogus, pravarde Sraigė (*Caracol*). Tikrasis šio portugalų emigranto vardas buvo José da Silva. Kieta žieve išsiskirianti „Sraigės“ vynuogių rūšis, iš kurios vaisių išeina saldus ir stiprus vynas, tapo Porto Santo simboliu. Jauno sraigių vyno galima paragauti jau liepos pabaigoje, o rugpjūčio mėnesį saloje švenčiamas vyno festivalis.

Ko užkąsti prie vyno? Jūrų gėrybių! Tipiškiausias salos užkandis – ant grotelių kepti girnelių moliuskai (*lapas grelhadas*), o rimtas patiekalas, kuriam neįmanoma atsisipirti, – ant grotelių keptas aštuonkojis (*polvo a lagareiro*). Ir, žinoma, daugybė šviežių, ką tik iš Atlanto ištrauktų žuvų. Nuostabi vieta paragauti šių gėrybių – pora kilometrų už miesto, atokiame kalno šlaite su vaizdu į vandenyną įsikūrusiame restorane „Panorama“. Tą patvirtins kiekvienas salos gyventojas, kurių čia temstant netrūksta. »

KRISTINA STALNIONYTĖ